

په ساینس او نړیوالو چارو کې پگواش کنفرانسونه

www.pugwash.org

1211 Connecticut Ave., NW, Rm. 828 واشنگټن، دي سي. 20036 تلیفون: (+1-202) 478-3440 pugwashdc@aol.com	د ځمکنی پور کور 63A Great Russell Street لندن WC1B 3BJ بریتانیا ګرځنده تلیفون: (+44) 7920-747560 sandra@pugwash.org	7bis Avenue de la Paix, 1202 جینیوا، سویزرلېند T: (+41-22) 9073667 F: (+41-22) 9073669 M: (+41-79) 659-8186 sergey@pugwash.org	c/oAccademia dei Lincei Via della Lungara 10 I-00165 روم، ایټالیا T: (+39) 06 687-8376 M: (+39) 333-456 6661 claudia@pugwash.org
د واشنگټن دي سي دفتر []	د لندن دفتر []	د جینیوا دفتر []	د روم دفتر [X]

د افغان سولې پروسې د شوني تړون اړونده ځینې ټکي

د افغانستان خلک له ۳۷ کاله جنگ جگړو (او بهرنیو یرغلونو) څخه وروسته د سولې بیا راتلو ته ډېرې هیلې لري. ټول خلک له جنگ څخه ستړي دي. د دولتي ځواکونو او طالبانو تر منځ پرلپسې جنگونه به هېڅ یوه پلو ته بامفهومه "بري" ور په برخه نه کړي. له همدې امله یوه بیرني جورجاري او تړون ته عاجله اړتیا لیدل کیږي څو په پای کې د افغانستان په ټولو سیمو کې وسلې پر ځمکه کېښودل شي. لاندې ځینې هغه لومړني ټکي وړاندې کیږي چې د دغه راز یوه تړون په تشرېح کولو کې باید په نظر کې ونیول شي.

1. د تړون د لاسلیک کېدلو پر وخت باید په ټول افغانستان کې اوربند رامنځ ته شي. د تړون په وخت کې باید طالب ځواکونو ته په خپلو ځایونو کې د پاتې کېدلو اجازه ورکړل شي څو بیا پخلاينې لپاره یوه توافق ته سره ورسېږي څنگه چې یې لاندې یادونه شوې ده. د قلمرو د کنټرول په اړوند، دوه اصلي لوري (اوسنی افغان دولت او طالبان) د افغانستان د قلمرو په همغږي مدیریت باندې موافقه کوي. د اوسني دولت او د طالبانو د خوځښت تر منځ د انتقالي حکومت لپاره د وړاندیز په اړه هم باید په مناسبه توګه پوهه ترلاسه شي.¹ په لمرني ممکنه فرصت کې د اور بند تامین د افغانستان د ټولو خلکو مشترکه هیله ده.
2. د اوربند د تصدیق لپاره باید یو مناسب مېکانیزم رامنځ ته شي. د اوربند په تصدیق کې ځانګړي رول، ځانګړو ملي کمېټو، ولایتی کمیټو او په احتمالي توګه ملګرو ملتونو یا د اسلامي کانفرانس سازمان ته ورکول کېدې شي.
3. تړون کوونکي دواړه لوري به یو ځای کار وکړي څو د افغانستان په ټوله خاوره کې د توکو او د خلکو د خوځښت او ګرځېدنې د بشپړې او چټکې ازادۍ ضمانت وکړي.
4. هغه تور لستونه باید له منځه یوړل شي چې د طالبانو له خوځښت یا له کوم بل سیاسي خوځښت سره د تړاو لرونکو خلکو ګرځېدنه محدودوي.²
5. په هغه صورت کې چې د تړون ټکي په ښه نیت سره پلي شي، د تړون له لاسلیک کېدو څخه وروسته د درېم کال په پای کې به د بهرنیو پوځي ځواکونو شتون ته د پای ټکي کېښودل شي. هغه ځواکونو ته به استثنای ورکړل شي چې په افغانستان کې د بېلا بېلو بهرنیو هېوادونو د دیپلوماتیکو ماموریتونو خونديتوب کوي.
6. افغانستان به هېڅکله د هغو خلکو کوربه توب ونه کړي چې له کوم بل هېواد، په ځانګړي ډول د مختلفو سیاسي، مذهبي او اقتصادي جوړښتونو درلودونکو هېوادونو سره نړیوال جنگ ته د ودې ورکولو موخه ولري. ټولې خواوې په دې برخه کې د همکارۍ کولو لپاره په بشپړه توګه ژمن دي.
7. د طالبانو د خوځښت [یا نورو وسلوالو ډلو] جنګیالي، چې اوسمهال بنديان دي، په احتمالي توګه د بښنې د اوسني قانون [او موافقه شوو تعدیلاتو] مطابق باید ازاد شي. په دې برخه کې به د ملکي وګړو د نړیوالې وژنې، زبر زنا یا نورو شخصي تاوتریخوالو اړونده قضیې تر پوښښ لاندې ونه نیول شي.

¹په حقیقت کې د قدرت د وېش په اړه پوهېدنه یوه حساسه موضوع ده. د انتقالي حکومت تشکیل، موده او دقیق رول باید په مناسب ډول تشرېح شي.

⁴ د ملګرو ملتونو په پرېکړې د نورو لیستونو له منځه وړل د ملګرو ملتونو امنیت شورا یا UNSC پرېکړې ته اړتیا لري. د تړون لوري موافقه کوي چې د نورو لیستونو د ژر تر ژره له منځه وړلو لپاره به قوي هڅې وکړي.

8. ټول هغه افراد چې له طالبانو سره بنديان دي بايد آزاد شي، په هغه صورت کې چې د قتل د جرم، زبرزنا او يا د شخصي تاوتریخوالي د نورو ډولونو مرتکبين شوي وي، بايد د محاکمې لپاره د افغانستان دولت ته وسپارل شي.
 9. د تړون دواړه لوري بايد د بيان او نظر د ازادۍ تضمين وکړي. هر ملکي وگړي به قانون ته په درناوي د وينا د ازادۍ حق ولري. د بشري حقونو او په ځانگړي ډول د بنځو حقونو بشپړ درناوي بايد وشي او دغه درناوي بايد د قانون له لوري تضمين شي.
 10. افغانستان يو اسلامي هېواد دي او د افغانستان قوانين دغه اصل ته درناوي کوي. البته له هېچا سره بايد د مختلف مذهب يا يوي ځانگړي سياسي نظريې درلودلو له مخې تبعيض ونه شي او نه سزا ورکړل شي. د اسلام څخه سرغړونې او د اديانوسپکاوي به اجازه ور نه کړل شي او د اوس په څېر به د سرغړونې په صورت کې مجازات شي.
 11. په اساسي قانون بايد له سره بيا کتنه وشي، نوې اساسي قانون به د دې تړون له لاس ليک څخه يو کال وروسته افغان ولس ته د تصويب لپاره وړاندې شي. په بيا کتنه کې بايد د تړون د پلي کيدو لپاره ټول اړين مواد او نور هغه مواد شتون ولري چې په احتمالي توگه د افغانستان د سياسي ډلو او خوځښتونو له لوري يې په گډه سپارښتنه کيږي. ټاکل شوی اداره (لويه جرگه) کولې شي د اوسني افغان حکومت او طالبانو له لوري نور ځانگړي وړانديزونه تصويب او يا رد کړي.
 12. په اساسي قانون کې بايد په هر حالت د جنس، نژاد ، مذهبي او سياسي باورونو څخه په ازاد ډول د ټولو افغانانو پر حقوقو ټينگار وشي، څو خلک د ډېرې لوړې کچې پوهنيز سيستم ته لاسرسۍ پيدا کړي، (قانوني) اقتصادي فعاليتونو ته وده ورکړي، ټولو دولتي منصوبونو ته د رايه ورکولو او رايې اخېستلو، د شخصي ملکيت اړونده يو شان حقونه او همدا راز عدالت، طبيعي زېرمو او روغتيايي خدمتونو ته يو شان لاسرسۍ ولري.
 13. دواړه لوري موافقه کوي چې افغانستان به د اقتصادي ودې، د طبيعي زېرمو د مديريت او د چاپېريال او کلتور ساتنې لپاره نړيوالې همکارۍ ته ښه راغلاست وايي. افغانستان به د نړۍ له نورو هېوادونو په ځانگړي ډول له نږدې او لرې گاونډيانو سره دوستانه او د همکارۍ اړيکې ولري. د هغو بهرنيانو شتون ته به ښه راغلاست وويل شي چې د افغانستان په بياجوړونه او پرمختگ کې مرسته کوي.
 14. افغانستان ته بايد داسې شرايط برابر کړي شي چې په کې ټولو اتباعو ته د ترانسپورت، تعليم ، روغتيا او د نورو خدمتونو په شمول اسنتياوې برابرې کړي شي، البته دا کار د نړيوالې ټولنې په مرسته شونې دي.
 15. د طالبانو د تحريک جنگياليو د بيا يو ځای کېدنې او پخلاينې يوه پروسه بايد تعريف شي. د بيا يو ځای کېدنې په يادولو سره، موږ په ځانگړي ډول له وسلوالو ځواکونو او ملي او ولايتي پوليسو سره په خپله خوښه د پخوانيو جنگياليو يو ځای کېدنې ته رجوع کوو.
 16. د ناقانونه نشه يي توکو د کرنې ، پېر او پلور مخنيوي بايد وشي.
 17. د تړون له لاسليک څخه وروسته به په يو مناسب وخت کې³ عمومي ټولټاکنې (په دواړو ملي او ولايتي کچو) ترسره شي. د ټولټاکنو د پروسې مناسبه څارنه بايد وشي. له ټولټاکنو څخه وروسته به د هېواد اداره په بشپړه توگه نوي ټاکل شوي حکومت ته وسپارل شي. گټونکي گوند يا د گوندونو ايتلاف به په اساسي قانون کې د ټاکل شوي مودې لپاره د هېواد چارې اداره کړي.
 18. د هېواد قوانين بايد د شريعت له احکامو سره برابر وي. د دغه اصل د پلي کولو لپاره به د انتخاب شوو او بي پرې علماوو د يوې ادارې پنځول اړين وي.
 19. د قدرت د غير مرکزي کولو د پروسې شونتيا هم بايد په پام کې ونيول شي، چې ممکن خلک دا فرصت ولري تر څو منتخب واليان او ولايتي شوراگانې وټاکي او هغوی د ملي قوانينو مطابق د ولايتي قوانينو د تصويبولو صلاحيت ولري.
- کله چې تړون نهايي شي، هغه ټول هېوادونه به د دغه تړون د مادو د درناوي لپاره راوغوښتل شي چې په افغانستان کې ځانگړې علاقه لري او د دغه تړون د بريالي پلي کېدو لپاره به د ښه نيت له مخې او تر خپله وسه همکاري وکړي.

* * *

³يا زياته موده څنگه چې د ادارې لوژيستيکي محدوديتونه ورته اړتيا ولري.